

Jaarrekening 2017

Inhoudsopgave

1.	Algemene informatie	3
1.1.	Algemene gegevens	3
1.2.	Samenstelling Raad van Toezicht in 2017	3
1.3.	Overzicht nevenfuncties leden Raad van Toezicht per 1 januari 2017	3
1.4.	Samenstelling Raad van Bestuur 2017	4
1.4.1.	Nevenfuncties Raad van Bestuur 2017	4
2	Jaarverslag	5
2.1	Jaarverslag	5
3	Jaarrekening 2017	6
3.1.	Balans per 31 december 2017 (na resultaatbestemming)	6
3.2.	Resultatenrekening 2017	7
3.3.	Kasstroomoverzicht 2017	8
3.4.	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	9
3.4.1.	Algemeen	9
3.4.2.	Grondslagen van waardering van activa en passiva	11
3.4.3.	Grondslagen voor resultaatbepaling	13
3.4.4.	Grondslagen voor kasstroomoverzicht	14
3.5.	Toelichting op de balans 2017	15
3.5.1.	Materiële vaste activa	15
3.5.2.	Financiële vaste activa	15
3.5.3.	Voorraden	16
3.5.4.	Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	16
3.5.5.	Vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk financieringsoverschot	17
3.5.6.	Debiteuren en overige vorderingen	17
3.5.7.	Liquide middelen	17
3.5.8.	Eigen vermogen	18
3.5.9.	Voorzieningen	19
3.5.10.	Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	19
3.5.11.	Overige kortlopende schulden	20
3.5.12.	Niet in de balans opgenomen regelingen	21
3.6.	Mutatieoverzicht vaste activa	22
3.6.1.	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	22
3.6.2.	Mutatieoverzicht financiële vaste activa	23
3.7.	Overzicht langlopende schulden ultimo 2017	24
3.8.	Toelichting op de resultatenrekening 2017	25
3.8.1.	Opbrengsten zorgprestaties	25
3.8.2.	Honorariumopbrengsten vrijgevestigd medisch specialisten	25
3.8.3.	Subsidies	25
3.8.4.	Overige bedrijfsopbrengsten	25
3.8.5.	Personeelskosten	26
3.8.6.	Afschrijvingen op materiële vaste activa	26
3.8.7.	Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	26
3.8.8.	Overige bedrijfskosten	27
3.8.9.	Financiële baten en lasten	27
3.8.10.	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	28
3.8.11.	Honoraria onafhankelijke accountant	30
3.8.12.	Transacties met verbonden partijen	30
3.8.13.	Ondertekening door bestuurders en toezichthouders	31
4	Overige gegevens	32
4.1	Nevenvestigingen	32
4.2	Statutaire bepalingen voor resultaatbestemming	32
4.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	32

1. Algemene informatie

1.1. Algemene gegevens

Stichting Diakonessenhuis is gevestigd te Utrecht.

De Stichting exploiteert ziekenhuisvoorzieningen op de volgende locaties:

- Utrecht
- Zeist
- Doorn (polikliniek)

1.2. Samenstelling Raad van Toezicht in 2017

De heer mr. dr. M. Oosting (voorzitter tot 1-3-2017)

De heer H. Broeders (voorzitter vanaf 1-3-2017)

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen MPA

de heer B. Koolstra RA

De heer drs. W.M.L.C.M. Schellekens tot 31-12-2017

De heer prof. dr. J. Kievit

1.3 Overzicht nevenfuncties leden Raad van Toezicht per 1 januari 2017

De heer mr. dr. M. Oosting (voorzitter tot 1-3-2017)

Voormalige hoofdfunctie:

- Lid Raad van State

Nevenfuncties:

- Voorzitter Onderzoekscommissie Ontnemingschikking
- Voorzitter Commissie individuele schrijvende gevallen
- Lid Bestuur Kirchheiner Stichting Ombudsman en Democratie

De heer H. Broeders (voorzitter vanaf 1-3-2017)

Voormalige hoofdfunctie:

- Lid van de Executive Committee van Capgemini S.A.

Nevenfuncties:

- Voorzitter bestuur Economic Board Utrecht
- Voorzitter Stichting Museum Hilversum
- Voorzitter ICC Nederland, deel van International Chamber of Commerce
- Voorzitter Raad van Commissarissen Triple-P N.V.
- Voorzitter Raad van Commissarissen Mazars Accountants Nederland
- Voorzitter Stichting Liszt Concours

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen MPA

Hoofdfunctie vanaf 1-9-2017:

- Voorzitter Raad van Bestuur van de Stichting Slachtofferhulp Nederland en van de Stichting Perspectief Herstelbemiddeling, tevens senior rechter met buitengewoon verlop bij de Rechtbank Midden-Nederland

Hoofdfunctie tot 1-6-2017:

- Tot 1-6- 2017 voorzitter van het College van Bestuur van het Studiecentrum Rechtspleging (SSR) te Utrecht en tevens Rector van de RAIO-opleiding

Nevenfuncties:

- Lid van de adviesgroep inzake European judicial training van de Europese Commissie, Brussel
- Lid Raad van Toezicht Stichting Carmelcollege te Hengelo
- Voorzitter Externe Klachtencommissie Partos, zijnde de Branchevereniging voor Nederlandse particuliere organisaties die actief zijn op het terrein van de internationale samenwerking, Amsterdam

Nevenfuncties tot 1-6-2017:

- Lid Stuurgroep Opleidingshuis Rechtspraak, Den Haag
- Lid Raad van Opdrachtgevers LDCR, Utrecht
- Lid European Judicial Training Network (EJTN), Brussel

Nevenfunctie tot 1-9-2017:

- Voorzitter Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, Den Haag

De heer B. Koolstra RA

Voormalige hoofdfunctie:

- Partner PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Nevenfuncties:

- Lid raad van toezicht Zorggroep West-Alblasserwaard
- Lid Raad van Toezicht van de AFM tot 11-4-2017
- directeur en eigenaar Labor Management BV, bureau voor beleidsadviezen, interim management en corporate finance

De heer drs. W.M.L.C.M. Schellekens

Voormalige hoofdfunctie:

- Hoofdinspecteur Curatieve Gezondheidszorg bij de IGZ

Nevenfuncties:

- Strategisch adviseur gezondheidszorg
- Lid Raad van Toezicht Ipse de Bruggen (gehandicaptenzorg)
- Voorzitter adviesraad DICA
- Cursusleider van de masterclass Kwaliteit en Financiën van het Julius Centrum UMCU (samen met prof. Schrijvers)
- Kennispartner bij Partner in Toezicht

De heer prof. dr. J. Kievit

Hoofdfunctie tot september 2017:

- Chirurg, hoogleraar kwaliteit van Zorg, LUMC (per 1 september 2017 emeritus hoogleraar kwaliteit van Zorg)

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Toezicht Stichting Reade, Amsterdam
-

Nevenfuncties tot 1-9-2017:

- NFU-kwaliteitsconsortium: lid vertegenwoordiger namens het LUMC
- Dr. Foster Global Comparators, vertegenwoordiger namens het LUMC

1.4. *Samenstelling Raad van Bestuur 2017*

De heer drs. J.M.M. Taks	voorzitter
De heer drs. M. Wiesenecker	lid

1.4.1. *Nevenfuncties Raad van Bestuur 2017*¹

De heer drs. J.M.M. Taks.

- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Openbaar Primair Onderwijs Dordrecht (OPOD)
- Lid Raad van Toezicht Surplus
- Lid Raad van Toezicht GGZ Breburg
- Lid Externe Advies Raad Instituut Beleid & Management Gezondheidszorg Erasmus Universiteit Rotterdam

De heer drs. M. Wiesenecker

- Lid bestuur Stichting Procolo
- Lid bestuur Stichting Hospice Huizen (tot 4 april 2017)
- Lid bestuur Stichting CP-Net (tot 1 november 2017)
- Lid bestuur (diaconie) PKN Huizen

¹ Voor zover niet voortvloeiend uit hoofdfunctie

2 JAARVERSLAG 2017

2.1. JAARVERSLAG 2017

Het jaarverslag 2017 is separaat gedeponeed.

3 JAARREKENING 2017

3.1. BALANS PER 31 DECEMBER 2017 (NA RESULTAATBESTEMMING)

	<u>Ref.</u>	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	3.5.1.	139.410.908	131.045.660
Financiële vaste activa	3.5.2.	258.446	286.046
Totaal vaste activa		<u>139.669.354</u>	<u>131.331.706</u>
Vlottende activa			
Voorraden	3.5.3.	3.245.287	3.880.649
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	3.5.4.	4.149.771	3.261.368
Debiteuren en overige vorderingen	3.5.6.	29.407.108	20.358.928
Liquide middelen	3.5.7.	11.737.664	36.797.234
Totaal vlottende activa		<u>48.539.831</u>	<u>64.298.179</u>
Totaal activa		<u><u>188.209.185</u></u>	<u><u>195.629.885</u></u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	3.5.8.	2.309.968	2.309.968
Bestemmingsreserves		125.368	125.368
Bestemmingsfondsen		54.133.823	53.176.686
Algemene en overige reserves		1.164.468	1.164.468
Totaal eigen vermogen		<u>57.733.627</u>	<u>56.776.491</u>
Voorzieningen	3.5.10.	8.327.561	13.057.780
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	3.5.10.	73.163.788	79.694.227
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringoverschot	3.5.5.	0	1.044
Overige kortlopende schulden	3.5.11.	48.984.208	46.100.343
Totaal kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		<u>48.984.208</u>	<u>46.101.387</u>
Totaal passiva		<u><u>188.209.185</u></u>	<u><u>195.629.885</u></u>

3.2. RESULTATENREKENING 2017

	<u>Ref.</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
		€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	3.8.1.	223.210.456	225.971.669
Honorariumopbrengsten vrijgevestigd medisch specialisten	3.8.2.	0	-9.720
Subsidies	3.8.3.	10.513.855	10.562.742
Overige bedrijfsopbrengsten	3.8.4.	8.900.272	9.102.585
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>242.624.584</u>	<u>245.627.275</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	3.8.5.	114.042.972	112.567.581
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	3.8.7.	40.587.570	40.931.362
Afschrijvingen op materiële vaste activa	3.8.6.	14.428.925	15.823.738
Overige bedrijfskosten	3.8.8.	68.590.865	68.163.534
Som der bedrijfslasten		<u>237.650.332</u>	<u>237.486.214</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		4.974.252	8.141.061
Financiële baten en lasten	3.8.9.	-4.017.115	-4.329.575
RESULTAAT BOEKJAAR		<u>957.137</u>	<u>3.811.485</u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2017</u>	<u>2016</u>
		€	€
Toevoeging/(onttrekking):			
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten		957.137	3.811.485
		<u>957.137</u>	<u>3.811.485</u>

3.3. KASSTROOMOVERZICHT 2017

	Ref.	2017		2016	
		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Bedrijfsresultaat			4.974.252		8.141.061
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	2.5.1	14.335.749		15.644.946	
- mutaties voorzieningen	2.5.9	-4.730.219		-776.545	
- boekresultaten afstoting vaste activa					
			<u>9.605.530</u>	<u></u>	<u>14.868.401</u>
Veranderingen in vlottende middelen:					
- voorraden	2.5.3	635.362		-1.030.034	
- mutatie onderhanden projecten uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	2.5.4	-888.402		-318.126	
- vorderingen	2.5.6	-9.032.024		13.035.128	
- vorderingen/schulden uit hoofde van bekostiging	2.5.5	-1.044		-148.778	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	2.5.11	2.427.061		-3.148.425	
- kortlopend bankkrediet					
			<u>-6.859.048</u>	<u></u>	<u>8.389.765</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			<u>7.720.734</u>		<u>31.399.227</u>
Ontvangen interest		0		0	
Betaalde interest	2.8.9	-3.576.467		-3.917.379	
Resultaat deelneming	2.8.9	0		0	
			<u>-3.576.467</u>	<u></u>	<u>-3.917.379</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			4.144.267		27.481.848
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings materiële vaste activa	2.5.1	-22.802.620		-10.782.742	
Desinvesteringen materiële vaste activa	2.5.1	101.623		187.239	
Investerings in overige financiële vaste activa	2.5.2	27.600		-26.584	
Desinvesteringen in overige financiële vaste activa	2.5.2	0		0	
			<u>-22.673.397</u>	<u></u>	<u>-10.622.087</u>
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-22.673.397		-10.622.087
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen		0		0	
Aflossing langlopende schulden	2.5.10	-6.530.439		-6.967.955	
			<u>-6.530.439</u>	<u></u>	<u>-6.967.955</u>
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-6.530.439		-6.967.955
Mutatie geldmiddelen			<u>-25.059.569</u>		<u>9.891.807</u>
Stand geldmiddelen per 1 januari			36.797.234		26.905.427
Stand geldmiddelen per 31 december			11.737.664		36.797.234

Er is gebruik gemaakt van de indirecte methode.

3.4. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

3.4.1. Algemeen

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi en de relevante stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving en Titel 9 Boek 2 BW.

Beleidsregels toepassing WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT) is met ingang van 1 januari 2013 van kracht.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële positie van het Diakonessenhuis is gezond op basis van het eigen vermogen, de gerealiseerde resultaten in de afgelopen jaren en de meerjarenverwachtingen. Aan de financiële ratio's (budgetratio, solvabiliteitsratio en DSCR) vanuit de bankconvenanten wordt ruimschoots voldaan en de liquiditeitsprognose geeft geen aanleiding tot continuïteitsrisico's. De jaarrekening is dientengevolge opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. In 2018 heeft het Diakonessenhuis additionele financiering afgesloten voor € 75 miljoen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Consolidatie

De jaarrekening betreft de enkelvoudige jaarrekening van het Diakonessenhuis.

Op grond van artikel 7, lid 6, van de Regeling verslaggeving WTZi is de volgende stichting buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Vrienden van het Diakonessenhuis, te Utrecht.

Verbonden rechtspersonen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van het Diakonessenhuis en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van inzicht.

Het Diakonessenhuis heeft de volgende verbonden stichting, gezien de beperkte omvang, niet in de consolidatie betrokken:

- Stichting Roezak

Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2017 medisch specialistische zorg

Inleiding

De landelijke onzekerheden met betrekking tot de omzetverantwoording voor instellingen voor medisch specialistische zorg (ziekenhuizen, UMC's en ZBC's) zijn de afgelopen jaren verder verminderd. Sinds het jaar 2012 is sprake van landelijke onzekerheden rondom de omzetverantwoording. In 2014 zijn de risico's drastisch afgenomen met de invoering van de vaststelling van de uitkomsten van het expertonderzoek naar de omzetverantwoording 2012 en 2013 en de vaststelling van transitiebedragen. In de jaren daarna zijn de risico's verder verminderd.

De resterende in de jaarrekening 2017 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor Stichting Diakonessenhuis hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016 en evt. eerdere jaren;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren;

Bij de omzetsbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft Stichting Diakonessenhuis de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in 2.4.3 van deze jaarrekening. Hierbij zijn de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2017 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2017 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2017

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2017 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht voor Stichting Diakonessenhuis:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016

Stichting Diakonessenhuis heeft de over de uitkomsten van het zelfonderzoek 2016 finale overeenstemming bereikt met de zorgverzekeraars. De uitkomsten zijn verwerkt in deze jaarrekening en dit heeft niet geleid tot materiële wijzigingen van de in de jaarrekening 2016 opgenomen nuanceringen.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017

De NFU, NVZ en ZN hebben een Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek MSZ 2017 gepubliceerd, m.u.z. van het onderdeel dure geneesmiddelen. Hier is landelijk nog overleg over. Door de NZa is niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiekrechtelijke regelgeving, waarmee een inherent risico blijft bestaan. Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2017 concluderen. De instelling heeft, voor de jaarrekening deels op basis van een risicoanalyse, onderzoek verricht naar de risico's die voor Stichting Diakonessenhuis materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM-controles over 2016 resp. 2017 op basis van schattingen (2016 geëxtrapoleerd naar 2017).

Daarnaast is Stichting Diakonessenhuis bezig op basis van deze handreiking het onderzoek inzake 2017 af te ronden. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting volgt in het najaar 2018 uitsluitel over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van Stichting Diakonessenhuis leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig heeft Stichting Diakonessenhuis nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles over 2017 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd (kunnen) worden.

Stichting Diakonessenhuis gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanneme is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft Stichting Diakonessenhuis geen afspraken terzake gemaakt met zorgverzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten. [specifiek maken of aanpassen waar nodig]

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar en afwikkeling oude jaren

Stichting Diakonessenhuis heeft met de zorgverzekeraars voor 2017 schadelastafspraken op basis plafondafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2017 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2017 in lijn met de Handreiking omzetverantwoording, rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking omzetverantwoording op de omzet 2017 in mindering gebracht en waar nodig verwerkt in de waardering van het onderhanden werk ultimo 2017.

De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Ook afrekening van oude schadelastjaren met zorgverzekeraars kan nog tot nagekomen effecten leiden. Stichting Diakonessenhuis heeft de jaren tot en met 2014 afgerekend. Voor 2015 en 2016 bestaan nog onzekerheden omtrent overeenstemming hoogte schadelast.

3.4.2. Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Toelichtingen op posten in de balans en resultatenrekening zijn in de jaarrekening genummerd.

Financiële instrumenten

Algemeen

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Afgeleide instrumenten worden gewaardeerd op kostprijs omdat deze instrumenten zijn verworven met als doel risico's tegen te hoge rentekosten af te dekken, zogeheten hedge accounting.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn geconcentreerd bij drie grote verzekeraars. Het maximale bedrag aan kredietrisico bedraagt € 10,1 miljoen. Voor de kredietrisico's inzake de vorderingen op deelnemingen en de overige vorderingen wordt verwezen naar de desbetreffende specificaties.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot einde looptijd

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan. De reële waarde van de overige in de balans verantwoorde financiële instrumenten wijkt niet materieel af van de boekwaarde.

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt gebruik gemaakt van de DCF-methode (discounted cash flow), waarbij de belangrijkste schattingelementen die in deze DCF methode wordt gehanteerd onder de paragraaf bedrijfswaarde zijn toegelicht

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een restwaarde en bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs. Voor verplichtingen tot herstel na afloop van het gebruik van het actief (ontmantelingskosten) wordt een voorziening getroffen voor het verwachte bedrag op het moment van activering. Dit bedrag wordt verwerkt als onderdeel van de vervaardigingsprijs. Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen wordt een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Bedrijfswaarde

Het Diakonessenhuis heeft voor het ziekenhuis een bedrijfswaardeberekening opgesteld. De uitkomsten van de bedrijfswaardeberekening zijn sterk afhankelijk van veronderstellingen, (opslagen in) tarieven in de toekomstige bekostigingssystemen, groei van de productie en disconteringsvoeten die mede afhankelijk zijn van de toekomstige financiering en bekostiging. De bedrijfswaardeberekeningen geven aan dat de bandbreedte van uitkomsten zeer groot kan zijn. De uitgangspunten die het ziekenhuis hanteert zijn de volgende:

- Groei volume en prijs van de productie conform de geactualiseerde meerjarenbegroting, die gebaseerd is op het businessplan Diakonessenhuis;
- Discontovoet (scenario's van 2% tot 4,0%);
- Kasstromen komende 6 jaren conform de meerjarenbegroting.

De ingeschatte (indirecte) opbrengstwaarde is hoger dan de boekwaarde eind 2017. Hierdoor is geen sprake van bijzondere waardevermindering en is het vaststellen van de direct opbrengstwaarde niet benodigd.

Afschrijvingen en gebruiksduur

De afschrijvingstermijn van de panden is gebaseerd op de verwachte economische levensduur en de eventuele restwaarde. Er wordt onderscheid gemaakt in kerngebouwen (stellige verwachting benodigd komende 5 jaar voor medische specialistische zorg) en niet-kerngebouwen.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Bedrijfsgebouwen : 0-10 %.
- Machines en installaties : 5 %.
- Andere vaste bedrijfsmiddelen : 10-20 %.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De uitstaande leningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorraden

Vorraden in het centraal magazijn zijn gewaardeerd tegen kostprijs op basis van gemiddelde inkoopprijs, de overige voorraden zijn gewaardeerd tegen de recente inkooprijzen of lagere opbrengstwaarde.

Onderhanden projecten uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten worden gewaardeerd tegen 99% van de opbrengstwaarde van de DBC via de onderhandenwerk grouper (DBC Onderhoud). Op de onderhanden projecten uit hoofde van DBC's/DBC-zorgproducten worden de voorschotten die ontvangen zijn van verzekeraars in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde van de tegenprestatie. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Nuanceringen uit hoofde van declaratie-onzekerheden worden gesaldeerd weergegeven onder de vorderingen in overeenstemming met de Handreiking omzetverantwoording 2017.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

- De voorzieningen die gewaardeerd worden tegen contante waarde zijn: Jubilea.
- De voorziening die gewaardeerd worden op nominale waarde zijn: langdurig zieken, PLB, eigen risico WA verzekering en groot onderhoud.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

- De voorziening groot onderhoud wordt bepaald op basis van een lange termijn onderhoudsplan.
- De voorziening eigen risico WA verzekering is gebaseerd op toekomstige verplichtingen ten aanzien van nog af te handelen claims welke ten laste komen van het eigen risico bij de verzekeringsmaatschappij of voor eigen rekening komen.
- De voorziening jubilea is gevormd voor de toekomstige verplichtingen uit hoofde van jubileumuitkeringen aan personeel.
- De voorziening Persoonlijk Levensfase Budget (PLB) dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van PLB-uren voortvloeiende uit de specifieke overgangsregeling, voor personeel in de leeftijdscategorie 45-49 jaar (peildatum 31/12/2009). Dit is conform de CAO Ziekenhuizen 2014-2016. De voorziening wordt gevormd om de kosten van toekomstige verminderde arbeidsprestaties te dekken. In deze voorziening is niet meegenomen de algemene overgangsregeling waarbij huidige oudere werknemers jaarlijks meer verlofrechten worden toegekend dan aan jongere werknemers. De reguliere rechten PLB in het kalenderjaar voor het gehele personeelsbestand zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.
- De voorziening langdurig zieken dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van langdurig zieke werknemers.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (nominale waarde).

Operationele leasing

Bij het Diakonessenhuis kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de instelling ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3.4.3. Grondslagen voor resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en de lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn, baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

Het Diakonessenhuis heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij het Diakonessenhuis. De verplichtingen, welke voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. Het Diakonessenhuis betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Naar de stand van ultimo december 2017 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 101,1% (verplichting: 105%). In 2023 dient het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 123% te hebben. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren.

Het Diakonessenhuis heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Het Diakonessenhuis heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

3.4.4. Grondslagen voor kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen (en indien van toepassing schulden aan kredietinstellingen). Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in het jaar geldmiddelen zijn opgeofferd. Daarnaast zijn geen investeringen verricht door middel van financiële leasing.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reëlewaarde-hedges of kasstroomhedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

ACTIVA

3.5.1. Materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	75.700.640	81.300.294
Machines en installaties	11.769.141	12.612.486
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	30.523.836	32.023.409
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	21.417.292	5.109.472
Totaal materiële vaste activa	<u>139.410.908</u>	<u>131.045.660</u>

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	131.045.660	136.095.104
Bij: investeringen	22.802.620	10.782.741
Af: afschrijvingen	14.335.749	15.644.946
Af: desinvesteringen	101.623	187.239
Boekwaarde per 31 december	<u>139.410.908</u>	<u>131.045.660</u>
Aanschafwaarde	346.322.515	323.621.519
Cumulatieve herwaarderingen	382.050	382.050
Cumulatieve afschrijvingen	207.293.658	192.957.909

Toelichting:

Investeringen:

In 2017 is voor een totaal bedrag van € 22,8 miljoen geïnvesteerd. De investeringen hebben voor € 4,8 miljoen betrekking op vervangings- en uitbreidingsinvesteringen betreffende (medische) inventaris, voor € 4,5 miljoen op vervangings- en uitbreidingsinvesteringen betreffende ICT, voor € 8,3 miljoen op verbouwingen/instandhouding, met name verbouwing OK Zeist, voor € 4,7 miljoen voor gebouwen, en voor € 0,5 miljoen voor terreinen.

Voor een nadere specificatie van het verloop van de vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 3.6.

Op de panden rust hypotheekrecht.

Bedrijfswaarde:

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is naar de mening van de Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis de bedrijfswaarde op basis van interne berekeningen hoger dan de boekwaarde. De Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis heeft gekozen voor waardering op basis van historische kosten.

Bij de huidige boekwaarde van het vastgoed is er geen bijzondere waardevermindering aan de orde.

3.5.2. Financiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Overige deelnemingen	145.081	135.614
Overige vorderingen	113.365	150.432
Totaal financiële vaste activa	<u>258.446</u>	<u>286.046</u>

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	286.046	259.461
Bij: kapitaalstortingen	9.467	63.260
Bij: lening	37.066	36.675
Af: aflossing leningen	37.066	36.675
Boekwaarde per 31 december	<u>258.447</u>	<u>286.046</u>

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

Toelichting:

Onder de Financiële vaste activa staat een bedrag van € 145.081 opgenomen dat de Stichting Diakonessenhuis aan haar coöperatieve verzekeraar Centramed beschikbaar heeft gesteld. De ledenrekening is omgezet in kapitaal (1 aandeel met een nominale waarde van € 1.000 en een agio van € 64.972).

Verder is er onder uitstaande leningen een bedrag opgenomen van € 0,26 miljoen (ultimo 2016: € 0,29 miljoen). Dit betreft het langlopende deel van de kosten van twee verbouwingen die in resp. 10 jaar en 6,17 jaar terug betaald zullen worden door de huurder.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat 2017
		€		€	€
Zeggenschapsbelangen:					
Stichting Roezak Utrecht			100%	282.292	-1.414

Toelichting:

Aard der activiteiten van Stichting Roezak

De Stichting had ten doel het faciliteren van onderzoek, informatie en behandeling van personen die om enigerlei redenen medische en verzorgende bijstand behoeven, dan wel hiermee verband houdende activiteiten. Vanaf 2013 heeft de stichting ten doel thuiszorg.

3.5.3. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Medische middelen	2.864.199	3.450.087
Voedingsmiddelen	41.311	42.380
Hulpmiddelen	332.083	385.431
Overige voorraden:		
Leenemballage	7.693	2.751
Totaal voorraden	<u>3.245.287</u>	<u>3.880.649</u>

Toelichting:

Er is geen voorziening voor incurantheid die in aftrek op de voorraden is gebracht.

2.5.4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten A-segment	1.523.622	1.410.792
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten B-segment	24.975.129	24.997.321
Af: ontvangen voorschotten	-22.348.979	-23.146.744
Totaal onderhanden projecten	<u>4.149.771</u>	<u>3.261.368</u>

Toelichting:

De methodiek van berekening van het onderhandenwerk gebeurt op basis van de berekening van OHW Grouper, gewaardeerd tegen 99%, omdat de berekening uitgaat van de prijs voor een volledig product, terwijl er nog kosten gemaakt worden in een volgende periode. Per saldo is het bedrag onderhandenwerk uit hoofde van DBC's / DBC zorgproducten gestegen en komt uit op € 4,2 miljoen.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

3.5.5. Vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk financieringsoverschot

	Correctie na vaststelling 2011	totaal
	€	€
Saldo per 1 januari	1.044	1.044
Financieringsverschil boekjaar	0	0
Correcties voorgaande jaren	0	0
Betalingen/ontvangsten	-1.044	-1.044
Subtotaal mutatie boekjaar	-1.044	-1.044
Saldo per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>
Stadium van vaststelling (per erkenning):	c	
a= interne berekening		
b= overeenstemming met zorgverzekeraars		
c= definitieve vaststelling NZa		
	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	0	0
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0	1.044
	<u>0</u>	<u>-1.044</u>

Toelichting:

'Correctie voorgaande jaren' betreft correctie op facturatie naar aanleiding van controles. De NZa heeft ons d.d. 9 maart 2016 geïnformeerd over de definitieve verrekening met zorgverzekeraars. Er is met alle partijen afgerekend.

3.5.6. Debiteuren en overige vorderingen

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Vorderingen op debiteuren	16.976.897	14.833.411
Nog te factureren DBC's	7.524.314	944.719
Overige overlopende activa:	4.905.897	4.580.798
Totaal overige vorderingen	<u>29.407.108</u>	<u>20.358.928</u>

Toelichting:

De voorziening die in aftrek op de vorderingen op debiteuren is gebracht, bedraagt € 0,4 miljoen. Ultimo 2016 bedroeg deze voorziening € 0,4 miljoen.

Het debiteurensaldo is ten opzichte van ultimo 2016 gestegen met € 2,1 miljoen tot € 17,0 miljoen. Er zijn geen bijzonderheden en derhalve is het niet nodig grote afwaarderingen te doen op debiteuren.

Het bedrag nog te factureren is ultimo 2017 € 7,5 miljoen (ultimo 2016:€ 0,9 miljoen). Door een reclassificatie van Omzetplafond en Zelfonderzoek (was in 2016 gerangschikt onder vorderingen op debiteuren) zijn deze toegevoegd aan nog te factureren dbc. Deze is met € 6,5 miljoen toegenomen

3.5.7. Liquide middelen

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Bankrekeningen	11.725.003	36.773.621
Kassen	10.845	14.538
Kruisposten	1.816	9.075
Totaal liquide middelen	<u>11.737.664</u>	<u>36.797.234</u>

Toelichting:

De liquide middelen op de rekening-courant, spaarrekeningen en kassen zijn vrij opeisbaar (€ 11,7 miljoen). De huidige kredietlimiet van het Diakonessenhuis bedraagt € 5 miljoen.

De liquide middelen zijn in 2017 gedaald met € 25,0 miljoen tot € 11,7 miljoen (Ultimo 2016 € 36,8 miljoen). De investeringen van € 23 miljoen zijn volledig uit eigen middelen betaald.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

PASSIVA

3.5.8. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Kapitaal	2.309.968	2.309.968
Bestemmingsreserve	125.368	125.368
Bestemmingsfondsen	54.133.823	53.176.686
Algemene en overige reserves	1.164.468	1.164.468
Totaal eigen vermogen	<u>57.733.627</u>	<u>56.776.491</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-17</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	2.309.968	0	0	2.309.968
	<u>2.309.968</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.309.968</u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-17</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Bestemmingsreserves:				
Bestemmingsreserve Kapelfonds	125.368	0	0	125.368
Totaal bestemmingsreserves	<u>125.368</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>125.368</u>

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-17</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Bestemmingsfondsen:				
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	53.176.686	957.137	0	54.133.823
Totaal bestemmingsfondsen	<u>53.176.686</u>	<u>957.137</u>	<u>0</u>	<u>54.133.823</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-17</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves:				
Algemeen vrij vermogen	1.164.468	0	0	1.164.468
Totaal algemene en overige reserves	<u>1.164.468</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.164.468</u>

Toelichting:

De bestemmingsreserve Kapelfonds is gevormd voor het aanbrengen van een kapel op locatie Utrecht.

Het weerstandsvermogen bedraagt € 58,9 miljoen en bestaat uit het eigen vermogen (€ 57,7 miljoen) en een achtergestelde lening (€ 1,2 miljoen).

Op het bestemmingsfonds aanvaardbare kosten rust geen verplichting t.a.v. bestemming, anders dan in het algemeen over het eigen vermogen van ziekenhuizen wordt gesteld.

Het resultaat wordt toegevoegd aan bestemmingsfonds aanvaardbare kosten

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

3.5.9. Voorzieningen

Het verloop is als volgt weer te geven:	Saldo per 1-jan-17	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Reclassificatie	Saldo per 31-dec-17
	€	€	€	€	€	€
Overige voorzieningen:						
Groot onderhoud	8.625.232	1.250.000	4.289.357	214.036		5.371.839
ORT	1.176.000	0	155.396	438.499	-582.106	0
Eigen risico WA verzekering	707.007	351.807	160.914	49.760		848.140
Jubilea	1.179.000	14.000	0	0		1.193.000
PLB	407.353	0	0	159.973		247.380
Langdurig zieken	963.188	667.202	0	963.188		667.202
Totaal voorzieningen	13.057.780	2.283.008	4.605.667	1.825.455	-582.106	8.327.561

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17
	€
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jaar)	2.528.136
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jaar en < 5 jaar)	5.129.426
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	670.000

Toelichting per categorie voorziening:

Groot onderhoud

Voor de kosten van groot onderhoud is gekozen voor de verwerkingswijze via een onderhoudsvoorziening. De toevoeging wordt bepaald op basis van het lange termijn onderhoudsplan.

ORT

Er heeft een reclassificatie plaats gevonden van de ORT verplichting ad € 582k over de periode 2012-2014 die van de voorzieningen naar de kortlopende schulden is verplaatst.

Eigen risico WA verzekering

De voorziening Eigen risico WA verzekering dient ter dekking van toekomstige verplichtingen ten aanzien van nog af te handelen claims, welke ten laste komen van het eigen risico bij de verzekeringsmaatschappij. Deze is herberekend per 31 december 2017.

Jubilea

Het betreft een voorziening gevormd uit hoofde van verplichtingen inzake gratificaties die worden uitgekeerd bij jubilea, zoals vastgesteld in de Cao-ziekenhuiswezen. Deze is herberekend per 31 december 2017.

Persoonlijk Levensfase Budget

De voorziening Persoonlijk Levensfase Budget dient ter dekking van toekomstige verplichtingen van PLB-uren voortvloeiende uit de specifieke overgangsregeling, voor personeel in de leeftijdscategorie 45-49 jaar (peildatum 31/12/2009). Dit is conform de CAO Ziekenhuizen 2011-2014. De voorziening wordt gevormd om de kosten van toekomstige verminderde arbeidsprestaties te dekken. In deze voorziening is niet meegenomen de algemene overgangsregeling waarbij huidige oudere werknemers jaarlijks meer verlofrechten worden toegekend dan aan jongere werknemers.

De reguliere rechten Persoonlijk Levensfase Budget in het kalenderjaar voor het gehele personeelsbestand zijn verantwoord onder de kortlopende

Langdurig zieken

De voorziening langdurig zieken houdt verband met het bepaalde in Rj 271 Personeelsbeloningen. Aangezien het Diakonessenhuis eigen risicodragers is, is deze voorziening getroffen voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid. De voorziening is afgenomen, omdat per balansdatum minder personeelsleden ziek waren met een gemiddeld lager bruto loon dan begin boekjaar. Met P&O is een inschatting gemaakt welke uiteindelijk niet meer in staat zijn om te werken.

3.5.10. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Schulden aan banken	72.363.788	78.494.227
Overige langlopende schulden	800.000	1.200.000
Totaal langlopende schulden	73.163.788	79.694.227

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2017	2016
	€	€
Stand per 1 januari	86.224.666	93.192.621
Bij: nieuwe leningen	0	0
Af: aflossingen	6.530.439	6.967.954
Stand per 31 december	79.694.227	86.224.666
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	6.530.439	6.530.439
Stand langlopende schulden per 31 december	73.163.788	79.694.227

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	2017	2016
	€	€
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jaar), aflossingsverplichtingen	6.530.439	6.530.439
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jaar) (balanspost)	73.163.788	79.694.227
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	48.994.631	54.426.249

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage 2.7 overzicht langlopende schulden. De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

De achtergestelde lening van Stichting Vrienden van het Diakonessenhuis (lening 15) wordt in de komende 3 jaar afgelost. De volgende aflossing zal in december 2018 plaats vinden

Per d.d. 28 september 2010 is er door de Stichting Diakonessenhuis een financiering aangetrokken bij N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en Coöperatieve Rabobank Utrechtse Heuvelrug U.A., ten behoeve van investeringen in nieuwbouw, verbouw, inventaris/ICT en werkkapitaal ten bedrage van € 105 miljoen. Hiervan is € 19,3 miljoen niet getrokken. Voor financiering werkkapitaal is € 5 miljoen beschikbaar.

Per d.d. 30 december 2013 is door Stichting Diakonessenhuis een wijzigingsovereenkomst gesloten op het financieringscontract van 28 september 2010 met N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en Coöperatieve Rabobank Utrechtse Heuvelrug U.A., ten behoeve van investeringen in nieuwbouw, verbouw, inventaris/ICT ten bedrage van € 19,3 miljoen.

De gestelde zekerheden zijn als volgt:

→ Hypotheekrecht tot een bedrag van € 240 miljoen (vermeerderd met 35% van dat bedrag voor rente en kosten) op de registergoederen van Stichting Diakonessenhuis staande en gelegen te Utrecht en Zeist alsmede op de nieuw te bouwen registergoederen.

→ Verpanding van huidige en toekomstige vorderingen uit hoofde van beroep en bedrijf, voorraden, inventaris incl. machinepark en rollend materiaal en overige roerende activa van Stichting Diakonessenhuis.

Roerende en onroerende zaken die als zekerheid gelden, moeten blijvend en voldoende worden verzekerd tegen de gebruikelijke risico's.

3.5.11. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Crediteuren	11.689.400	9.075.242
Aflossingsverplichtingen komend boekjaar langlopende leningen	6.530.439	6.530.439
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.971.736	5.167.997
Schulden ter zake pensioenen	193.280	1.196.856
Nog te betalen salarissen	38.420	171.516
Vakantiegeld	3.648.986	3.461.439
Vakantiedagen en PLB uren	10.704.974	9.710.869
Overige schulden:		
Rekening courant maatschappen/MSBD	5.624.713	3.857.656
Overige schulden en overlopende passiva	5.125.455	6.481.182
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	456.804	447.146
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>48.984.208</u>	<u>46.100.343</u>

Toelichting:

Er is een stijging in de post PLB uren van 1,0 miljoen tot 10,7 miljoen en een stijging in de post RC MSBD van 1,7 miljoen. Hieronder staat ook de verschuldigde betaling aan de MSBD inzake de 15% inhouding. De overige schulden zijn gedaald met 1,4 miljoen. Schulden ter zake pensioenen was incidentele achterstand 31-12-2016.

Er is een stijging van het crediteurensaldo (2,6 miljoen).

Er heeft een reclassificatie plaats gevonden van de ORT verplichting ad € 582k over de periode 2012-2014 die van de voorzieningen naar de kortlopende schulden is verplaatst.

3.5. TOELICHTING OP DE BALANS 2017

3.5.12. Niet in de balans opgenomen regelingen

Verplichtingen uit hoofde van het macrobeheersinstrument

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Voor 2017 is het MBO-omzetplafond door de NZa vastgesteld op EUR 21.649,7 miljoen (prijsniveau 2016). Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 was niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond.

Stichting Diakonessenhuis is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van de stichting per 31 december 2017.

Huurverplichtingen

In het verslagjaar is evenals andere jaren het onroerend goed ten dienste van locatie Doorn gehuurd van Stichting Quarijn. Er bestaan huurverplichtingen ten bedrage van € 125.988 per jaar, dit is inclusief € 20.012 servicekosten per jaar. De huurovereenkomst is stilzwijgend voortgezet tot 31 december 2020.

Overige huur/leaseovereenkomsten

Voor centrale kopieerapparatuur zijn leaseovereenkomsten gesloten ten bedrage van circa € 264.000 per jaar.

Het contract met Ricoh heeft een looptijd van 1 jan 2011 tot 1 jan 2016 en is met 5 jaar verlengt. Het contract met Xerox loopt van 1 sep 2011 tot 1 maart 2017 en is verlengt met 1 jaar.

Tevens zijn er een vijftal auto's in de lease genomen met een jaarlijks leasebedrag ter waarde van € 53.850

Peugeot Boxer contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022

Peugeot Partner contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022.

Peugeot Partner contractduur 13 jan 2017 tot 13 jan 2022.

BMW contractduur 15 dec 2015 tot 15 dec 2019

VW contractduur 25 mrt 2016 tot 25 mrt 2020

Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen uit hoofde van operationele leases als volgt te specificeren:

(x 1.000)	€
Te betalen:	
Binnen één jaar	320
Tussen één en vijf jaar	1176
Meer dan vijf jaar	0
Totaal	<u>1496</u>

Huurrechten

Door de Stichting Diakonessenhuis worden ruimten verhuurd aan andere (zorg)instellingen voor een totaal jaarbedrag van € 822.060

Overige rechten

Op balansdatum stond voor een bedrag van € 403.218 aan nog te ontvangen goederen open.

3.6. MUTATIEOVERZICHT VASTE ACTIVA

3.6.1. Mutatieoverzicht materiële vaste activa

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2017						
- aanschafwaarde	165.625.898	34.957.640	117.890.078	5.109.472	0	323.583.088
- cumulatieve herwaarderingen	382.050	0	0	0	0	382.050
- cumulatieve afschrijvingen	-84.707.655	-22.345.154	-85.866.669	0	0	-192.919.478
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>81.300.293</u>	<u>12.612.486</u>	<u>32.023.409</u>	<u>5.109.472</u>	<u>0</u>	<u>131.045.660</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	0	0	22.802.620	0	22.802.620
- mutatie gereed	260.370	0	6.234.431	-6.494.800	0	0
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	-5.860.023	-843.345	-7.632.381	0	0	-14.335.749
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
<i>- desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	550.408	0	0	550.408
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	-448.785	0	0	-448.785
per saldo	0	0	101.623	0	0	101.623
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>-5.599.654</u>	<u>-843.345</u>	<u>-847.542</u>	<u>16.307.820</u>	<u>0</u>	<u>8.365.248</u>
Stand per 31 december 2017						
- aanschafwaarde	165.886.268	34.957.640	123.574.101	21.417.292	0	345.835.301
- cumulatieve herwaarderingen	382.050	0	0	0	0	382.050
- cumulatieve afschrijvingen	-90.567.678	-23.188.499	-93.050.265	0	0	-206.806.442
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>75.700.640</u>	<u>11.769.141</u>	<u>30.523.836</u>	<u>21.417.292</u>	<u>0</u>	<u>139.410.908</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	0,0% - 10,0%	5,0%	10,0% - 20,0%	0,0%	0,0%	

3.6. MUTATIEOVERZICHT VASTE ACTIVA

3.6.2. Mutatieoverzicht financiële vaste activa

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2017	0	135.614	0	0	0	0	150.432	286.046
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstreckte leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	0	0	0	0	0	-37.066	-37.066
(Terugname) waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen op ledenrekening	0	9.467	0	0	0	0	0	9.467
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>0</u>	<u>145.081</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>113.365</u>	<u>258.446</u>

3.7. OVERZICHT LANGLOPENDE SCHULDEN ULTIMO 2017

Leningnr Diak	Lening- gever	Datum	Hoofdsom	Totale loop-tijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossing in 2017	Restschuld 31 december 2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren	Aflossings- wijze	Aflossing 2018	Restschuld 31 december 2018	Datum renteher- ziening	Aflossingsdatum	Effectieve rentevoet	Rente
			€			%	€	€	€	€	€			€	€				
2R	BNG	1994	4.537.802	30 jr	Hypothecair	4,93%	1.207.417	0	151.381	1.056.036	299.131	6 3/4 jr	Lineair	151.381	904.655	n.v.t	per kwartaal achteraf	5,020%	4,930%
4	BNG	1996	15.428.528	26 1/4 jr	Hypothecair	4,67%	3.070.278	0	590.368	2.479.910	0	4 3/4 jr	Lineair	590.368	1.889.542	n.v.t	per kwartaal achteraf	4,750%	4,670%
8	Rabobank	1999	4.537.802	20 jr	Hypothecair	1,35%	680.671	0	226.890	453.780	0	1 1/2 jr	Lineair	226.890	226.890	n.v.t	jaarlijks per 1-8	1,350%	1,350%
10	Rabobank	2002	3.654.000	29 3/4 jr	Hypothecair	2,50%	1.948.800	0	121.800	1.827.000	1.218.000	14 1/4 jr	Lineair	121.800	1.705.200	1-3-2027	jaarlijks per 1-3	2,500%	2,500%
11	Rabobank	2010	8.250.000	33 jr	Hypothecair	3,55%	6.625.000	0	250.000	6.375.000	5.125.000	25 1/4 jr	Lineair	250.000	6.125.000	1-4-2018	per maand achteraf	3,610%	3,550%
14	BNG	2003	5.000.000	20 jr	Hypothecair	4,86%	1.812.500	0	250.000	1.562.500	312.500	5 11/12 jr	Lineair	250.000	1.312.500	n.v.t	per maand achteraf	4,970%	4,860%
15	St. Vrienden	2003	2.000.000	15 jr	Achtergesteld	2,05%	1.600.000	0	400.000	1.200.000	0	3jr	Lineair	400.000	800.000	n.v.t	jaarlijks per 19-12	2,050%	2,050%
22	Rabobank	2006	5.500.000	20 jr	Hypothecair	4,145%	2.750.000	0	275.000	2.475.000	1.100.000	8 2/12 jr	Lineair	275.000	2.200.000	n.v.t	jaarlijks per 1-3	4,145%	4,145%
23	BNG	2006	5.500.000	20 jr	Hypothecair	4,120%	2.750.000	0	275.000	2.475.000	1.100.000	8 2/12 jr	Lineair	275.000	2.200.000	1-3-2021	jaarlijks per 28-2	4,120%	4,120%
24	Rabobank	2010	25.000.000	18 jr	GO-faciliteit	variabel *)	22.000.000	0	1.000.000	21.000.000	16.000.000	21 jr	Lineair	1.000.000	20.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,005%	3,005%
25	BNG	2010	25.000.000	18 jr	GO-faciliteit	variabel *)	22.000.000	0	1.000.000	21.000.000	16.000.000	21 jr	Lineair	1.000.000	20.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,005%	3,005%
26	Rabobank	2013	8.000.000	10 jr	Hypothecair	variabel **)	5.600.000	0	800.000	4.800.000	800.000	6 jr	Lineair	800.000	4.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,010%	3,010%
27	BNG	2013	8.000.000	10 jr	Hypothecair	variabel **)	5.600.000	0	800.000	4.800.000	800.000	6 jr	Lineair	800.000	4.000.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,010%	3,010%
28	Rabobank	2013	4.875.000	25 jr	Hypothecair	variabel ***)	4.290.000	0	195.000	4.095.000	3.120.000	21 jr	Lineair	195.000	3.900.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,250%	3,250%
29	BNG	2013	4.875.000	25 jr	Hypothecair	variabel ***)	4.290.000	0	195.000	4.095.000	3.120.000	21 jr	Lineair	195.000	3.900.000	1-1-2029	per kwartaal achteraf	3,250%	3,250%
	Totaal						86.224.666	0	6.530.439	79.694.226	48.994.631			6.530.439	73.163.787				

*) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 4,805%. De marktwaarde is negatief en bedraagt ultimo 2017 € 8,1 mln
 **) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 4,87%. De marktwaarde is negatief en bedraagt ultimo 2017 € 1,0 mln
 ***) Middels een SWAP contract is de rente vastgezet op 5,25%. De marktwaarde is negatief en bedraagt ultimo 2017 € 1,8 mln

De marktwaarde van de renteswap is negatief en bedraagt ultimo 2017 € 10,9 mln (2017: € 13,3 mln).

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2017

BATEN

3.8.1. Opbrengsten zorgprestaties

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringwet (exclusief subsidies)	221.692.031	224.524.050
Overige zorgprestaties	1.518.425	1.447.619
Totaal	<u>223.210.456</u>	<u>225.971.669</u>

Toelichting:
Vanaf 2015 is er sprake van integrale tarieven en zijn in de niet-gebudgetteerde zorgprestaties geen honoraria van vrijgevestigde medische specialisten verwerkt.

3.8.2. Honorariumopbrengsten vrijgevestigd medisch specialisten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Honorariumopbrengsten vrijgevestigd medisch specialisten	0	-9.720
Totaal	<u>0</u>	<u>-9.720</u>

Toelichting:
Dit betreft de gedeclareerde honorarium opbrengsten (uitloop 2014).

3.8.3. Subsidies

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS (waaronder opleidingsfonds)	8.434.951	8.573.007
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	2.078.904	1.989.735
Totaal	<u>10.513.855</u>	<u>10.562.742</u>

Toelichting:
De rijkssubsidie betreft de ontvangen subsidie voor de opleiding van AIOS.
Overige subsidies betreffen ontvangen subsidie van de Hogescholen, alsmede de ontvangen gelden in het kader van de regeling Kwaliteitsimpuls Zorgpersoneel.
De subsidies zijn € 0,1 miljoen lager dan in de vergelijkbare periode 2016.

3.8.4. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Overige dienstverlening:		
- Doorberekende administratieve diensten	9.080	7.373
- Doorberekende facilitaire diensten	1.754.548	1.901.723
- Patiënt gebonden functies	90.011	98.743
Overige opbrengsten:		
- Doorberekende salariskosten medisch personeel	815.728	868.258
- Doorberekende salariskosten ondersteunend personeel	40.605	2.032
- Huuropbrengsten	822.060	834.255
- Geneesmiddelen	3.449.961	4.538.818
- Overige opbrengsten	1.918.280	851.382
Totaal	<u>8.900.272</u>	<u>9.102.585</u>

Toelichting:
In totaliteit liggen de overige bedrijfsopbrengsten € 0,2 miljoen lager dan 2016. Dit wordt met name veroorzaakt door een lager bedrag aan opbrengsten geneesmiddelen van € 1,1 miljoen in vergelijking met een jaar eerder. Verder zijn er hogere overige opbrengsten (€ 1,0 miljoen).

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2017

LASTEN

3.8.5. Personeelskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	83.426.862	83.779.281
Sociale lasten	13.095.236	13.109.635
Pensioenpremies	6.983.980	6.911.256
Andere personeelskosten:		
- Overige personeelskosten	4.948.859	5.001.365
Subtotaal	<u>108.454.937</u>	<u>108.801.538</u>
Personeel niet in loondienst	5.588.035	3.766.044
Totaal personeelskosten	<u><u>114.042.972</u></u>	<u><u>112.567.581</u></u>

Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van fulltime eenheden	<u>1.739</u>	<u>1.782</u>

Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0
---	---	---

Toelichting:

De totale personeelskosten zijn € 1,5 miljoen ofwel 1,3% hoger dan in 2016. Personeel in loondienst is gedaald met € 0,3 miljoen ofwel 0,32%. De structurele loonsverhoging van 1,5% en de eenmalige uitkering in juli zoals afgesproken in de cao zijn verwerkt. De kosten voor personeel niet in loondienst zijn € 1,8 miljoen ofwel 47,32% hoger dan in 2016. Het aantal ingezette fte is in 2017 lager dan in 2016 (1.739,22 resp.1.782,00).

3.8.6. Afschrijvingen op materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	14.335.749	15.644.946
- desinvesteringen	101.623	187.239
- correctie afschrijvingen	-8.447	-8.447
Totaal afschrijvingen	<u><u>14.428.925</u></u>	<u><u>15.823.738</u></u>

Toelichting:

De afschrijvingen zijn bepaald op de inschatting van de verwachte economische levensduur en de eventuele restwaarde van de panden.

3.8.7. Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Vrijgevestigde specialisten (uitloop 2014)	0	-9.720
Kosten MSBD	40.587.570	40.941.082
Totaal	<u><u>40.587.570</u></u>	<u><u>40.931.362</u></u>

Toelichting:

Dit betreft de uitbetaling van de honorariumopbrengsten (uitloop 2014). Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van de instelling. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer gerealiseerd. De verdeling van de integrale bekostiging in opbrengsten voor het ziekenhuis en opbrengsten voor vrijgevestigde medisch specialisten vindt plaats op basis van gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. Onder de kosten zijn samenhangend met deze post vergoedingen aan het medisch specialistisch bedrijf verantwoord.

3.8. TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING 2017

3.8.8. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	7.177.747	7.314.744
Algemene kosten	10.955.754	10.151.203
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	41.524.724	40.890.892
Klantgebonden kosten	2.198.129	3.582.250
Onderhoud en energiekosten	5.818.961	5.199.822
Huur en leasing	421.432	474.343
Dotaties en vrijval voorzieningen	494.117	550.280
Totaal overige bedrijfskosten	<u>68.590.865</u>	<u>68.163.534</u>

Toelichting:

De overige bedrijfskosten zijn met € 0,4 miljoen (0,6%) gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Dit wordt voornamelijk verklaard door lagere klantgebonden kosten (€ 1,4 miljoen), voedingsmiddelen en hotelmatige kosten (€ 0,1 miljoen). Er zijn hogere kosten voor onderhoud en energie (€ 0,6 miljoen), algemene kosten (€ 0,8 miljoen) en patiënt- en bewonersgebonden kosten (€ 0,6 miljoen)

3.8.9. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rentebaten	16.156	34.950
Resultaat deelnemingen	0	0
Waardeverandering financiële vaste activa en effecten		
Subtotaal financiële baten	<u>16.156</u>	<u>34.950</u>
Rentelasten	-3.927.444	-4.248.363
Resultaat deelnemingen	0	0
Overige financiële lasten	-105.827	-116.163
Subtotaal financiële lasten	<u>-4.033.271</u>	<u>-4.364.526</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-4.017.115</u>	<u>-4.329.575</u>

Toelichting:

De financiële baten en lasten bedragen € 4,0 miljoen per saldo aan lasten, € 0,3 miljoen minder lasten dan een jaar eerder. Belangrijkste oorzaak is de daling van de rentelasten.

3.8.10. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Diakonessenhuis van toepassing zijnde regelgeving: Het WNT-maximum voor de zorg, klasse V.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Stichting Diakonessenhuis is € 181.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

	2017	2017
	€	€
Functiegegevens	J.M.M. Taks	M. Wiesenekker
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Voorzitter RvB	Lid RvB
Omvang dienstverband (in fte)	01-01 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Gewezen topfunctionaris?	1,0	1,0
(Fictieve) Dienstbetrekking?	nee	nee
	ja	ja
Individueel WNT-maximum	181.000	181.000
Beloning	192.907	186.412
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	11.010	11.010
Subtotaal	203.917	197.422
Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
Totaal bezoldiging	203.917	197.422
Motivering indien overschrijding: zie toelichting		
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1-1 t/m 31-12	1-4 t/m 31-12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1,0	1,0
Beloning	192.910	136.262
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	10.818	8.113
Totale bezoldiging 2016	203.728	144.375

Toelichting:

Voor J.M.M. Taks en M. Wiesenekker geldt het overgangsrecht WNT 2. Hun honorering blijft binnen de grenzen van het hiervoor geldende maximum

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

Deze categorie is niet van toepassing in 2017.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

	<u>2017</u> €	<u>2017</u> €	<u>2017</u> €	<u>2017</u> €
Functiegegevens	M. Oosting Voorzitter RvT	H.W. Broeders Voorzitter RvT	R.H.M. Jansen Lid RvT	B. Koolstra Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1-1 t/m 28-2	1-3 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Individueel WNT-maximum	4.525	22.625	18.100	18.100
Beloning	4.525	22.625	18.100	17.900
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	0
Subtotaal	4.525	22.625	18.100	17.900
Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totaal bezoldiging	4.525	22.625	18.100	17.900
Motivering indien overschrijding: zie toelichting				
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1-1 t/m 31-12		1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Beloning	26.850		17.900	17.900
Belastbare onkostenvergoedingen				
Beloningen betaalbaar op termijn				
Totaal bezoldiging 2016	26.850		17.900	17.900
	<u>2017</u> €	<u>2017</u> €		
Functiegegevens	W.M.L.C.M. Schellekens Lid RvT	J. Kievit Lid RvT		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 1-4		
Individueel WNT-maximum	18.100	18.100		
Beloning	18.100	18.100		
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0		
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0		
Subtotaal	18.100	18.100		
Onverschuldigd betaald bedrag	0	0		
Totaal bezoldiging	18.100	18.100		
Motivering indien overschrijding: zie toelichting				
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12		
Beloning	17.900	17.900		
Belastbare onkostenvergoedingen				
Beloningen betaalbaar op termijn				
Totaal bezoldiging 2016	17.900	17.900		

Toelichting:

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Deze categorie is niet van toepassing in 2017

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Deze categorie is niet van toepassing in 2017

3.8.11. Honoraria onafhankelijke accountant

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
De honoraria van de onafhankelijke accountant over 2017 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	116.382	176.040
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. medische opleidingen)	44.133	18.935
3 Fiscale advisering	12.833	1.525
4 Niet-controlediensten	0	0
Totaal honoraria onafhankelijke accountant	<u>173.348</u>	<u>196.500</u>

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe onafhankelijke accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2016, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

3.8.12. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De Raad van Bestuur van het Diakonessenhuis heeft de jaarrekening vastgesteld in de vergadering van 16 mei 2018.

De Raad van Toezicht van het Diakonessenhuis heeft de jaarrekening goedgekeurd in de vergadering van 24 mei 2018.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 2.2.

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum

3.8.13. Ondertekening door bestuurders en toezichhouders

De heer drs. J.M.M. Taks

De heer H.W. Broeders
(voorzitter per 1-3-2017)

De heer drs. M. Wiesenekker

Mevrouw mr. R.H.M. Jansen

De heer B. Koolstra RA

De heer prof. dr. J. Kievit

4 OVERIGE GEGEVENS

4.1 Nevenvestigingen

Stichting Diakonessenhuis heeft 2 nevenvestigingen.

4.2 Statutaire bepalingen voor resultaatbestemming

In de statuten is conform artikel 8 lid 6-c bepaald dat de resultaatbestemming onderhevig is aan goedkeuring van de

4.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Diakonessenhuis

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening van Stichting Diakonessenhuis een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag in hoofdstuk drie opgenomen jaarrekening 2017 van Stichting Diakonessenhuis te Utrecht ('de stichting') gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de resultatenrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling verslaggeving WTZi.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Diakonessenhuis zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

35MYFFZD4VW5-298591050-63

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Fascinatio Boulevard 350, 3065 WB Rotterdam, Postbus 8800, 3009 AV Rotterdam

T: 088 792 00 10, F: 088 792 95 33, www.pwc.nl

*PwC is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponseed bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Paragraaf ter benadrukking van het niet gecontroleerd zijn van de klassenindeling 2015.

Stichting Diakonessenhuis heeft in het onderdeel WNT-verantwoording 2017 toegelicht dat er sprake is van overgangsrecht. De hoogte van de bezoldiging die onder het overgangsrecht valt is mede gebaseerd op de klassenindeling 2015, welke niet door ons is gecontroleerd. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Algemene informatie
- Jaarverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling verslaggeving WTZi is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 24 mei 2018
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door C. Hameeteman RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Stichting Diakonessenhuis

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.